

Knut Lundby

Religion i mediernes grep. Medialisering i Norge

Universitetsforlaget Oslo, 2021

Anmeldt av Carl Petter Opsahl

Carl.Petter.Opsahl@mf.no

Medialisering har i løpet av det siste tiåret vokst frem som et sentralt tema i religionsforskning. Hvordan blir religion og menneskers oppfatning av den formet av ulike medier? Knut Lundby, nå professor emeritus i medievitenskap har vært en sentral bidragsyter i feltet, også internasjonalt. Med *Religion i mediernes grep* ønsker han å vise medialiseringprosesser i en norsk kontekst fra 1970-tallet frem til i dag. Bokas innledningskapittel gjør rede for religion og medialisering, blant annet med Ole Hallesby og helvetesdebatten som et tidlig eksempel på hvordan medier preger religionsformidling. Gjennom de neste kapitlene beskrives ulike epoker i medieutviklingen og konsekvenser for religionens medialisering. Hvert av disse kapitlene innledes med et tidsbilde som gir et inntrykk både av mediesituasjon og hva som ellers preget samfunnet. Til hvert kapittel henter Lundby frem ulike case for å belyse religionens plass og medialisering i mediebildet for den aktuelle perioden. Det er særlig debatter og hendelser i Den norske kirke og kristne organisasjoner som vies plass, mens dekning av islam går som et slags sidetema gjennom boka. I siste kapittel drøftes medialiseringstrender gjennom det halve århundre boka spenner over.

Knut Lundby skriver lett og engasjerende, med pedagogisk evne til å trekke store

linjer i et innfløkt landskap. Det er fristende å karakterisere boka som en *pageturner*, for å bruke et populærkulturelt begrep. Jeg har selv levd gjennom de 50 årene boka beskriver og husker godt tiden med kringkastingsmonopol, en radiokanal og en fjernsynskanal og aviser som i stor grad representerte et av de politiske partiene. På 1970-tallet tilhørte 94 % av befolkningen statskirken. Til forskjell fra NRKs relativt trauste radioandakter og overførte gudstjenester bød tv-evangelisering på en religionsformidling tydeligere preget av fjernsynsformatet. Billy Grahams aksjon Euro TV' 70 ble overført til store tv skjermer blant annet i Njårdhallen, Bergenshallen og Molde kirke. Nyhetsdekning av religion var preget av saker som demonutdrivelse, den kontroversielle ansettelsen av Helge Hognestad i Høvik kirke og debatten og protestene rundt Monty Pythons film *Life of Brian*. Det neste tiåret, fra 1981-91 var preget av jappetid, økt forbruk, Berlinmurens fall og oppløsning av NRKs kringkastingsmonopol, med nærradio-stasjoner, og internasjonale aktører som Sky Channel og MTV. Dette medførte også en oppblomstring av kristne radio- og tv kanaler, samtidig som NRK i sine religiøse produksjoner tydeliggjorde spenningsfeltet mellom tradisjon og nyskapning. Her skriver Lundby med inngående kjenn-

skap til NRKs videreutvikling av radio-andaktsformatet. Etter hvert kommer flere norske TV kanaler, som TV 3 (1987), TV Norge (1988) og TV 2 (1992), og med dem TV-reklamer.

Med utviklingen av world wide web, populært kalt «nettet», oppstår helt nye mediedynamikker. Tilgang til informasjon og muligheter for kommunikasjon ble gjort tilgjengelig i en helt annen grad enn tidligere, i det enhver med datamaskin, nettoppkobling og serverkapasitet kunne produsere sine egne hjemmesider og søke i et stadig større tilfang av digitale kilder. Strømming, sosiale medier og mobile enheter gir helt nye medievaner, samt nye muligheter og utfordringer for religiøse institusjoner. Her følger Lundby utviklingen tett frem til og med koronakrisen, kjennetegnet ved en stor oppfinnsomhet i bruk av digitale medier. Bokas sideblikk på islam viser en utvikling fra nærmest ingen medieomtale frem til 1970-tallet, via sporadiske nyhetsoppslag om fremmedarbeidere og «muhammedanere», til polariserende fremstillinger av islam og terrorisme til mer nyanserte fremstillinger av islam i populærkultur og tv-serier som *Skam*.

I avslutningskapittelet fremhever Lundby noen hovedtrekk i medialiseringssprossene som har preget perioden. Dette gjør han dels i form av overskrifter som «medieproduksjonen er endret fra meningskontroll til digital medvirkning,» og «medieinnholdet er endret fra tradisjonstung respekt til skjerpet religionskritikk, dels gjennom drøftinger av begreper som format, formatering, dagsorden og tolkningsrammer.

Boka dekker mye. Lundby evner å tegne store linjer, samtidig som han gjør interessante dypdykk i hendelser, debatter og tendenser i samtidig medieforskning. Enkelte temaer savner jeg, for eksempel reklamens funksjon i medialisering av religion. Et annet tema er sosiale mediers fokusering på bilder og hvordan for eksempel memes gir nye muligheter for religionsformidling. Jeg savner også en drøfting av hvordan algoritmer utfordrer religion i sosiale medier. Når det er sagt, er dette en bok som både appellerer til generelt kultur- og medieinteresserte mennesker og samtidig egner seg som pensum i en rekke fag i tilknytning til religion og medier.